

SLOVENSKI POROČEVALEC

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENIJE

Ljubljana, sobota 11. novembra 1950

LETO XI, ŠT. 268 / POSAMEZNA STEVILKA 2 DIN

VOLČJI ZBOR V GORICI

Ljubljana, 11. nov.

Vsako leto 4. novembra so italijanski nacionalisti in iredentisti proslavljali dan osvoboditve Trsta. Tega dne leta 1918 so namreč ob razsluži Avstro-ogrske in viljemovske Nemčije italijanske čete prešle Sočo in vkorakale v Trst. Proslave tega dne so se ponavljale vse do leta 1938. Po sestanku med Hitlerjem in Mussolinijem na Brennerju pa so s temi proslavami prenehali (in sicer na Hitlerjevo zahtevo, ker da žalijo nemški nacionalni ponos, spominjajoč Nemce in Avstrijce na neslavni polom v prvi svetovni vojni).

Po vojni so proslavljanje tega praznika obnovili, za zavezniške okupacije bolj v ožjem krogu in previdno, po uveljavljenju mirovne pogodbe pa vsako leto hrupneje. Posebno bučno pa so ta praznik slavili letošnjo leto. Proslave so se začele v Trstu in sicer na kaj nenavaden način.

Dne 1. novembra so namreč eksplozirali trije pekilski stroji: eden na sedežu Osvobodilne fronte, drugi v ulici Montecchi, kjer se tiska »Primorski dnevniki«, tretji pa pred sedežem slovenskega gledališča in tržaške informacijske agencije. K sreči ni bilo človeških žrtev, gmožna škoda pa je velika.

Letošnja obletnica pa je bila še v znamenju drugih izjavnih demonstracij, 4. novembra je bila v Trstu vrsta prireditelj, ki naj bi poudarile tako imenovani italijanski značaj Trsta. Na ta dan je bil v Trstu kongres tržaške demokratične stranke, kongres Associazione Mazziniana za Italijo, kongres Instituta za zgodovino Risorgimenta in slavnostna otvoritev novega poslopja tržaške univerze. V Trstu sta za to slovesnost prispela tudi italijanski prosvetni minister Gonella, ter podtajnik in podpredsednik De Gasperijeve vlade Andreotti. V sprejemanju, ki je ta dan korakal po tržaških ulicah, je bilo tudi 19 tržaških militarnih organizacij: Narodno združenje artiljeristov, tankistov, karabinerjev, infanteristov, oficirjev in podoficirjev, Združenje dobrovoljcev Julijske Krajine in Dalmacije itd. Seveda niso manjkale niti razne iredentistične organizacije, kakor: Lega Nazionale, Comitato liberazione nazionale dell'Istria, Gruppo esuli dalmati, reski begunci, puljski begunci itd. V sprejemanju so korakali tudi pristiži »Movimento sociale italiano«, ki se posebno odlikujejo po netenju sovraštva proti Jugoslaviji.

Svoj višek pa so dosegle te proslave v Gorici. Bivši infanteristi, borci iz druge svetovne vojne, so imeli svojo proslavo v Ravnem polju (Redipolju), kjer je pokopališče padlih italijanskih vojakov iz prve svetovne vojne. Če verjamemo poročilom italijanskih vladnih časopisov, se je te proslave udeležilo okoli 80.000 ljudi, ki so se pripeljali iz vseh koncev Italije. Popolne istega dne je imela Zveza bivših bojevnikov zborovanje na Trgu zmage v Gorici. Bivši karabinerji so se zbrali na Kalvariji nad Podgorjo. Institut za zgodovino italijanskega »Risorgimenta« pa je ta dan zaključil svoje, v Trstu zaceto zasedanje, s svečano sejo v Gorici.

Na teh svečanostih so nastopili s svojimi precej nenavadnimi govori tudi nekateri odločujoči predstavniki italijanskega javnega življenja. Senator Rossini je jadrkaval zaradi hboleče izgube Istre in Dalmacije, minister za delo Marazza — ki ga prav dobro pomnijo intermaranci z Raba, kjer je kot posebni Mussolinijev odposlanec med vojno inspiciral rabsko taborišče smrti, od koder se ni vrnilo nad 5600 naših ljudi — pa je pozval na tem sovinističnem zborovanju navzoče, naj vstanejo proti krivicam druge svetovne vojne, agovoril o mrtvih iz Redipolje, ki bodo vodili legije živih itd. Bivši bojevniki Gviđo Slataper je govoril o mejah zadržanosti od bogastva, rotli poslušalce, naj ne pozabijo na Reko, Pulj, Zader in Istros, ter rohnel, »da je treba popraviti krivice, storjene Italiji«.

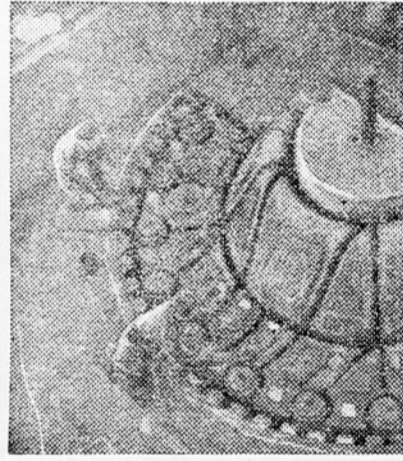
Kaj je to drugače kot uraden nesramen poziv iredentni, kaj drugače kot obujanje starih imperialističnih skomin, kaj drugače kot fašistični pohlep po tuji zemlji!

Ce sta vrh vsega še predsednik italijanske republike Einaudi in predsednik rimske vlade De Gasperi na tako zborovanje poslala pozdravne brzojavke, v katerih pozivata ak enotnosti kot v času velikih borb, da bo domovina vstala iz ruševin, potem moramo pač sklepati, da je tudi pri rimskih politikih zmaga sovinistična miselnost nad razumno razsodnostjo.

Se eno novost je prinesla letošnja proslava. V Redipolju je govoril tudi zastopnik Vatikanu, ob njegovi strani pa je goriški škof Margotti. Mussolinijev ljubljenec, fašist, ki je leta 1940 in 1941 pošiljal vojaškim kaplanom okrožnice, naj vzpodbujajo vojake v boju za čast domovine (šlo je za osvoboditev Baikana), blagoslovil je svečanost, zraven pa izjavil med drugim: »Pred tem kraskim skalovjem, ki predstavlja mejo — želel bi, da bi bila

le časna meja italijanske zemlje — obljubite vi, bivši bojevniki, da boste vedno pripravljani. Tudi na vas mora domovina računati... da bo lahko poslala zopet cela, kot je bila poprej!« Posebni papežev odposlanec pa je prinesel naslednji papežev pozdrav: »V plemeniti službi svoji domovini in civilizaciji blagoslovjam današnjo svečanost!« (V imenu te civilizacije so v naši deželi morili in požigali).

Torej še enkrat: z bombami na slovenske organizacije v Trstu prav primeren uvodni akord za vse poznejše početje, — z odkritim pozivanjem na zasedbo »svetih italijanskih tal« v Istri, Dalmaciji, — nad vsem tem pa uradna odobritev rimskih oblasti in vatikanski blagoslov — tako so v naši sosesčini proslavljali letošnji 4. november. Fašizem in z njegovo odurnostjo se je spet razbohotil po gorških ulicah, ko se je po koncu uradne proslave razlil po gorškem korzu sprevod, cigar udeleženci so vzvikali, da hočejo meje na Julijskih Alpah, da hočejo Pulj, Reko, Istro in Dalmacijo ter svete meje v Ljubljani, zraven pa prepevali fašistične pesmi in po fašistično pozdravljali. Bivši fašisti in Vatikan so se ponovno znašli v objemu, ko gre za to, da se ruši mir in prepreči zanosno sožitje. V kolikor so tej docela fašistični proslavi bitovrali rimski uradni krogi, so s tem dokazali, da so njihove lepe besede o želji po bratskem sodelovanju z narodi na drugi strani Jadrana le lepe besede! Dejanja jih namreč kažejo v povsem drugaci načini.

Livarji Litostroja so včeraj vtili

Včeraj je bil pomemben dan za livarje Titovih zavodov »Litostroja«. V livarni so zgodaj popoldne vili poleg številnih manjših in večjih odlitkov tudi odlitek, težak 17 ton, ki predstavlja polovico velikega pokrova Kaplanove turbine za hidrocentralo Medvode. To je doslej največji odlitek, ki so ga napravili v Litostroju livarni.

Vtiliti tako velik kos ni lahka stvar. Ze prejšnji mesec so v globoki jami sredi livarne napravili kompliciran kalup iz livarskega peska. Nič manj kalup 1000 delovnih ur so porabili samo za izdelavo tega kalupa (forme), kar je trajalo skoraj polmeseč. Kalup je bilo treba še popolnoma izsušiti, da ne bi ob vlivljanju zaradi morebitne vlage nastali mehurji vodne pare, ki lahko pokvarijo odlitek. Kalup so sušili 12 dni v gorčim generatorskim plinom, nato pa so ga še obtežili z velikimi kladami železa v skupni teži 140 ton, da ne bi ob vlivljanju vzgon tekočega železa povzročil deformacijo.

Po vseh teh pripravah, ki so jih izvršili v oktobru in novembru, so se včeraj lotili vlivljanja. Ko je bilo vse pripravljeno, sta dva mostna žerjavi, ki tečeta vzdolž livarne nad glavami ljudi, pripeljala razbježene tekoče železo iz dveh velikih kupačnih peči. V prvi, največji livarni ponvi, so pripeljali okrog 14 ton tekočega železa, v drugi pa okrog 7 ton.

Med delavci je zavladala napetost. Vsmk livar je bil na svojem mestu, drugi delavci pa so napeto opazovali potek vlivljanja. Šef livarne Jakob Počar je mirno vodil odgovorno delo, kakor da bi bil to vsakdanji dogodek. Čeprav se zadnji dve leti ni pokvaril noben večji odlitek, so se vsi zavedali, da bi bilo zaman vse delo, če odlitek ne bi brezhibno uspel.

Optični aparat za merjenje temperature tekočega železa je pokazal 1400 stopinj Celzija. Vlivljanje se je začelo. V močnih iskrenih se curkih je z obeh strani kalupa teklo žareče železo v do-

livček, ki je železo hlastno požiral. Ko je bilo delo končano, so livarji s ponosom ugotovili, da je odlitek brezhibno uspel, saj nikjer ni bilo znamenj, da bi se kaj premaknilo ali podirilo v kalupu. Tudi odvajanje zraka iz kalupa je potekalo brezhibno.

Stirinajst dni se bo odlitek hladil v peščenem kalupu. Sele nato bodo kalup odprli, odlitek dvignili ter ga odpeljali v čistilnico in odtod v obdelovalnico. Po obdelavi bo odlita polovica pokrova turbine tehtala okrog 15 ton, ves pokrov pa okrog 30 ton.

Včeraj so odlični še druge velike turbine. Od sedmih delov velike spirale za Kaplanovo turbino, ki bo glavni generator največje črnosrške hidrocentrale na Glavi Zete, so vtili tri dele. razen tega pa špiralo Franciscove turbine za hidrocentralo Zavrelje v Mlinih pri Dubrovniku. Vsega so ta dan vtili 55 ton odlitkov.

Kolektiv livarne izvršuje sedaj poslednja dela po planu za letošnje leto. Za obe turbini hidrocentrale Moste so livarji letos vtili že vse dele. Napravili so tudi nekaj delov za obe orjaški turbini hidrocentral Vuzenica in Zvornik na Drini. Prav sedaj pripravljajo kalupe za nadaljnje dele vuzenjske turbine, ki jih bodo vtili čez nekaj tednov. Livarji so se zavezali, da bodo letošnje plansko nalogo izpolnili pred rokom in plan še prekoračili. Od vseh oddelkov Litostroja sta livarno v izpolnjevanju plana prehiteli le bronolivarna in modelarna. Po zaslugi modelarne ima livarna pripravljene že vse lesene modele za izdelavo kalupov do konca letošnjega leta. Ves kolektiv Litostroja pa si je postavil za častno obveznost, da bo pravočasno izpolnil celotni letošnji proizvodni plan. Ce-

Nadaljnje zmage delovnih kolektivov

Podjetje za dviganje in reševanje lajdij »Brodospas« je imelo letos nalogo, dvigniti iz morja čim več železa za potrebe naših železarn. Posebne ekipe tega podjetja, ki so dvigale iz morja posamezne dele ladij in demontirale ter rezale dvignjene ladje, ki niso sposobne za obnovo, so letošnji svoj plan po količini pridobljenega starega železa že v celoti izpolnile. Zaradi nujnosti naloge, da se v nekaterih lukah čim prej odstranijo potopljeni plovni objekti, ki ovirajo plovo, so posamezne ekipe znatno presegle plan. Tako je ekipa v Zadru izpolnila že 165% svoje planske naloge, ekipa v Šibeniku 160 odstotkov in ekipa v Pulju 117%.

Livarna in tovarna orodnih strojev »Potisja« v Novem Sadu je 8. novembra izpolnila svoj letni plan po vrednosti. Podjetje, ki je nastalo iz majhne lokalne livarne, se je v nekaj letih tako razširilo, da je postalo zveznega

PETLETNA USTAVODAJNE SKUPŠČINE SOCIALISTIČNE JUGOSLAVIJE

Na današnji dan pred petimi leti je bila izvoljena ustavodajna skupščina, ki je 31. januarja naslednje leto razglasila ustavo Federativne ljudske republike Jugoslavije ter se spremenila v redno skupščino prvega sicerjanja.

Ustavodajna skupščina je mogla izglasovati ustavo ter rešiti najtežja, v nekdanji Jugoslaviji nerešena vprašanja, ker je izšla iz revolucionarnega gibanja naših narodov in ker se je moglo v vsakem trenutku opreti na njihovo živo revolucionarno silo. Ustavodajna skupščina je izvršila svoje veliko delo v dobi hudega boja z zastopniki zahodnega imperalizma in z domačimi reakcionarji, iz nje nastala redna zvezna Ljudska skupščina pa je morala biti na braniku proti hegemonističnim tendencam sovjetskih voditeljev, ki so hoteli z lažnimi internacionalizmom vzeti naši državi njeno samostojnost.

Ustavodajna skupščina je dala državi ustavo, ki je vzor po svojem doslednem uresničevanju ljudske demokracije. Z ustavo in z zakoni, ki so z njo v zvezi, je bila ustvarjena bratska skupnost narodov Jugoslavije ter dosežena tako globoka duhovna enotnost, kakršna je mogoča le na temelju socialističnih načel samoodločbe narodov.

Nov rektor in prorektor ljubljanske univerze

Ljubljana, 11. nov. Včeraj je bil za novega rektorja ljubljanske univerze izvoljen redni profesor pravne fakultete dr. Gorazd Kušej, za prorektorja pa redni profesor prirodoslovne matematične fakultete dr. Svetozar Iliešič.

V Litostroju so včeraj vtili polovico velikega pokrova turbine za hidrocentralo Medvode. Slika na levi strani nam kaže spodnji del kalupa v livni jami, slika na desni pa vlivljanje tekočega železa v kalup iz velike ponve z vsebino 14 ton.

17 ton težak del turbine za Medvode

livček, ki je železo hlastno požiral. Ko je bilo delo končano, so livarji s ponosom ugotovili, da je odlitek brezhibno uspel, saj nikjer ni bilo znamenj, da bi se kaj premaknilo ali podirilo v kalupu. Tudi odvajanje zraka iz kalupa je potekalo brezhibno.

Stirinajst dni se bo odlitek hladil v peščenem kalupu. Sele nato bodo kalup odprli, odlitek dvignili ter ga odpeljali v čistilnico in odtod v obdelovalnico. Po obdelavi bo odlita polovica pokrova turbine tehtala okrog 15 ton, ves pokrov pa okrog 30 ton.

Včeraj so odlični še druge velike turbine. Od sedmih delov velike spirale za Kaplanovo turbino, ki bo glavni generator največje črnosrške hidrocentrale na Glavi Zete, so vtili tri dele. razen tega pa špiralo Franciscove turbine za hidrocentralo Zavrelje v Mlinih pri Dubrovniku. Vsega so ta dan vtili 55 ton odlitkov.

Kolektiv livarne izvršuje sedaj poslednja dela po planu za letošnje leto. Za obe turbini hidrocentrale Moste so livarji letos vtili že vse dele. Napravili so tudi nekaj delov za obe orjaški turbini hidrocentral Vuzenica in Zvornik na Drini. Prav sedaj pripravljajo kalupe za nadaljnje dele vuzenjske turbine, ki jih bodo vtili čez nekaj tednov. Livarji so se zavezali, da bodo letošnje plansko nalogo izpolnili pred rokom in plan še prekoračili. Od vseh oddelkov Litostroja sta livarno v izpolnjevanju plana prehiteli le bronolivarna in modelarna. Po zaslugi modelarne ima livarna pripravljene že vse lesene modele za izdelavo kalupov do konca letošnjega leta. Ves kolektiv Litostroja pa si je postavil za častno obveznost, da bo pravočasno izpolnil celotni letošnji proizvodni plan. Ce-

livček, ki je železo hlastno požiral. Ko je bilo delo končano, so livarji s ponosom ugotovili, da je odlitek brezhibno uspel, saj nikjer ni bilo znamenj, da bi se kaj premaknilo ali podirilo v kalupu. Tudi odvajanje zraka iz kalupa je potekalo brezhibno.

livček, ki je železo hlastno požiral. Ko je bilo delo končano, so livarji s ponosom ugotovili, da je odlitek brezhibno uspel, saj nikjer ni bilo znamenj, da bi se kaj premaknilo ali podirilo v kalupu. Tudi odvajanje zraka iz kalupa je potekalo brezhibno.

livček, ki je železo hlastno požiral. Ko je bilo delo končano, so livarji s ponosom ugotovili, da je odlitek brezhibno uspel, saj nikjer ni bilo znamenj, da bi se kaj premaknilo ali podirilo v kalupu. Tudi odvajanje zraka iz kalupa je potekalo brezhibno.

JUTRI BODO VOLITVE V ODBORE OSNOVNIH FRONTNIH ORGANIZACIJ TER DELEGATOV ZA OKRAJNE, MESTNE IN RAJONSKE ZBORE OSVOBODILNE FRONTE V OKRAJH: CELJE-OKOLICA, GROSUPLJE, KAMNIK, KOČEVJE, KRŠKO, RADOVLJICA, SLOVENJI GRADEC, IN MARIBOR-MESTO.

Iz pisarne IOOF Slovenije.

Kaj je težilo frontovce v Trnovljah

V osnovnih frontnih organizacijah v okraju Celje okolica so bili v zadnjih štirinajstih dneh povsod po dva ali trije množični sestanki, ki so ponekod potekali zelo zanimivo in so tudi rodili lepe uspehe.

V Trnovljah na primer v zadnjem času ljudje sploh niso hoteli na noben sestanek več z izgovorom, da itak ne smejo nič govoriti. Neki Zupanek od Okrajnega odkupnega podjetja jih je pred meseci povsem zbegal, ko je kričal o pritožbah na nepravilne razreze, da ne bo nič dosti govoril in da mora biti do 14. ure vse oddano, ali

Nov rektor in prorektor ljubljanske univerze

Ljubljana, 11. nov. Včeraj je bil za novega rektorja ljubljanske univerze izvoljen redni profesor pravne fakultete dr. Gorazd Kušej, za prorektorja pa redni profesor prirodoslovne matematične fakultete dr. Svetozar Iliešič.

pa bo vas pozapr. Včeraj pa so Trnovlčani le prišli v lepem številu na volivni sestanek, kjer so jim vodje sestanka znali pravilno obrazložiti pomen sestanka, poleg tega pa so jim povedali, da ne samo da bodo smeli govoriti, temveč da je tudi nujno in prav posebno zaželeno, da govore o vsem, kar jih teži. Trnovlčani so se v dolgotrajnem razgovoru sprostiti in odkrito kritizirali vse napake ter tudi glede kandidatov za nov odbor Fronte izrazili svoje odkrito mnenje. Črtali so s kandidatske liste frontovca, ki ne dela med njimi in jim je preveč tuj. Namesto njega pa so predlagali človeka iz svoje sredine, ki ga dobro poznajo in zaupajo vanj. Sestanek je bil pester in zanimiv in se je zavlekel pozno v noč. Ko so vaščani odhajali domov, so zadovoljni izjavljali, da bodo na take sestanke, kjer se bodo smeli tako odkritosrčno porazgovoriti, vedno radi prišli.

V St. Janžu pri Velenju pa so že dvakrat sklicali vaški predvolivni sestanki, a se je obakrat izjalovil, ker se ga je udeležilo vedno samo nekaj članov Fronte. Tudi tu je vaščane globoko užalil nedemokratičen postopek skupine, ki je iztirjevala zaostanke obveznih oddaj. Verjetno je, da so bile tudi tu storjene napake pri razrezu planov, vendar nosi velik del odgovornosti za take napake tudi vaški odbor Fronte, ki ni nikoli posegal v taška vprašanja. Odborniki krajevnega ljudskega odbora pa se niti sami niso udeleževali sej, kjer naj bi se določali razrezi planov. Množične organizacije v St. Janžu razen gasilcev sploh ne delajo.

V predvolivnih pripravah v okraju Celje okolica pa se je v zadnjih dneh precej zvišalo število novih članov Osvobodilne fronte. V Slivnici so kar v enem dnevu pridobili okoli 100 novih članov. Prav tako tudi v Skofji in v Novi vasi. V primerjavi s temi manjšimi frontnimi odbori pa je krajevni ljudski odbor Marija Gradec pridobil v zadnjem času le neznatno število novih članov Fronte. Krajevni ljudski odbor Braslovče pa ima še okrog 350 volivnih upravičencev, ki niso člani Fronte.

Na dan volitev bodo v okraju Celje okolica razni frontni aktivisti tudi teknovali v prostovoljnem delu. V St. Pavlu pri Prebuldu bodo delali na cesti ter pri zadruženem domu. V Rečici pri Laškem so frontovci objavili da bodo že ob 4. uri zjutraj začeli posipavati ceste. V laškem predelu bodo skropili sadno dreve. Tudi Kozjansko in Savinjska dolina nameravata v nedeljo s prostovoljnimi delom počastiti volitve v osnovne frontne organizacije. V S.

Univerza v Skoplju je dobila ekonomsko fakulteto

V ponedeljek je na skopljanski univerzi začela delati ekonomska fakulteta, ki je že peta fakulteta mlade makedonske univerze. Ob slovenskem začetku dela fakultete je dekan te fakultete Vančo Burževski med drugim poudaril pomen makedonske univerze, ki bo že letos dala Makedoniji prve kadre.

„Ekspresno pitanje“ svinj

Pokrajinski zavod za pospeševanje živinoreje v Novem Sadu, ki je med našimi kmetijskimi znanstvenimi ustanovami ena najmlajših ustanov, se je lani sistematično lotil znanstvenega poskusnega dela pri pospeševanju živinoreje. Agronomi in kmetijski strokovnjaki so doslej znanstveno in s poskusi raziskovali, kako bi bilo mogoče v govedoreji doseči večjo produktivnost. Ta poskus je še v teku, dosedajni rezultati pa kažejo, da je treba pri govedu skrajšati dobo dozorevanja in rasti.

Prvi pomembnejši uspeh pa so dosegli pri pospeševanju svinjereje. Agronom Jovičić in absolvent agronomije Celiković sta na posestvu znanstvenega zavoda v Rimskih Sanevih blizu Novoga Sada začela večji poskus za naglo rejo in pitanje svinj. Lani konec julija so začeli na poseben način pitati 30 puskov v starosti od 2 do 3 mesece. Po načrtu naj bi poskus trajal leto dni, toda zaradi vročine so morali poskus predačasno zaključiti. Vso poskusno dobo so svinje redili na vnaprej določen način. Ko so poskus zaključili, so ugotovili, da so se svinje v približno 10 mesecih zredile okoli dvakrat več kot če bi jih redili in pitali tako, kakor je splošno v navadi v naši svinjereji. Povprečna teža vsake svinje je znašala 172 kg. V naši svinjereji navadno začno pitati svinje šele, ko so precej odrasle, nekako po desetem mesecu ali enem letu starosti. Pri tem poskusu pa so začeli pitati pajske že po dveh mesecih starosti. Pitanje je bilo preračunano tako, da so živali naglo rasle, hkrati pa so se tudi naglo

V Vojniku so kandidirali Anko Kristanovo

V Vojniku so imeli danes že četrto predvolivni sestanek. Marsikaj koristnega so se pogovorili na teh sestankih, med drugim tudi po šest mesečnem tekmovanju. Sprejeli so plan, ki so ga že začeli izpolnjevati. »Popravili bomo ceste«, so postavili v plan, naslednje dneve pa so že šli na delo. Pripravili so že gramoz in začeli s popraviljem. V načrtu imajo tudi popravilo dveh brvi čez Hudinjo. Danes je ena brv že popravljena, za drugo pa so kmetje sami dali les in jo bodo s prostovoljnimi delom v teh dneh popravili. Za kandidate so izbrali najboljše in najbolj delovne frontovce. Za okrajni plenum kandidira Anka Kristan, najpridejša frontovka. Čeprav je že stara 65 let, dela kot tajnik krajevnega ljudskega odbora vsak dan od jutra pozno v noč. V Vojniku je Kristanova Anka duša ljudskega odbora in vseh množičnih organizacij. Pri vseh akcijah je poleg. Zato so jo frontovci tudi izbrali za kandidata, da jih bo zastopala v okrajnem plenumu.

V okraju Celje-okolica so prav zadnje dneve predvolivni sestanki posebnih živalnih. V vaseh, ki so v bližini večjih tovarn, so šli tudi delavci na sestanke, tolmačili razne uredbes ter našo notranjo in zunanjo politiko. Fronta se je te dni pred volitvami okrepila z novimi člani. Tako so samo v Zadobrovi te dni sprejeli v Osvobodilno fronto 92 novih članov. -k-

Delegacija škotskih sindikatov odptovalila iz FLRJ

Ljubljana, 10. novembra. Delegacija devetih članov Generalnega sveta škotskih sindikatov s predsednikom gosp. Johnom Langom na čelu je danes po osemdnevem obisku odptovalila iz FLRJ. Med obiskom so si gostje ogledali najvažnejše objekte naše petletke, bili sprejeti pri maršalu Titu in drugih predstavnikih ljudskih oblasti in množičnih organizacij. V Sloveniji so gostje obiskali Litostrojo in Postojnsko jamo. Pred odhodom so sprejeli predstavnik tiska in izjavili med ostalim sledeče: Teško je primerjati sindikate v FLRJ z našimi. Mediji ko se naši bavijo v glavnem z vprašanji plač in delovnih pogojev, posvečajo vaši sindikati veliko pažnjo tudi ostalim vprašanjem življenjskih pogojev delovnih ljudi. Nedvomno pa imajo vaši sindikati močan vpliv na novo ekonomsko strukturo države. Kljub pomankanju kvalificirane delovne sile presegajo produktivnost delavcev vsa naša pričokavanja.

Podelitev Nobelovih nagrad

Stockholm, 10. nov. (Reuter.) Švedska akademija znanosti je danes podelila Nobelovo nagrado za kemijo dvema nemškimi znanstvenikom, profesorju Kielske univerze Ottu Dielsu in njegovemu bivšemu pomočniku, sedanjemu profesorju univerze v Kölnu dr. Kurtu Adlerju. Nagrada sta dobila za njuno skupno odkritje in razvoj tako imenovane sinteze Diene.

AFP poroča, da je švedska akademija za književnost podelila tudi Nobelovo nagrado za književnost za leto 1949 znanemu ameriškem književniku in stilistu Williamu Faulknerju.

Hkrati je Akademija podelila Nobelovo nagrado za književnost za l. 1950 angleškemu pisatelju in filozofu Bertrandu Russelu.

6 kg težka toča v Angliji

London, 10. nov. (AFP.) Včeraj je v Exmooru v Devonshiru v jugozahodni Angliji padala 6 do 7 kg težka toča. Anglički meteorološki strokovnjaki niso mogli pojasniti vzroke za ta pojav, kajti meteorološka poročila niso zabeležila nobene spremembe temperature v različnih višinah, kar bi bil nujen nastanek manjših in večjih kosov ledu.

Mariborska livarna je izpolnila letni plan

V četrtek, tik pred zaključkom dela prve izmene, je kolektiv Mariborske livarne izpolnil svoj letni proizvodni plan. Kolektiv Mariborske livarne je letos poletje že tretjič prejel prehodno zastavo glavnega odbora Zveze sindikatov Slovenije kot zaslužni kolektiv kovinarske industrije Slovenije ter jo odbrzal v trajni lasti. Predčasna izpolnitev letošnjega plana bo kolektiv še bolj podžgala v borbi za tekmovalno zastavico vlade LRS, ki jo ima sedaj kolektiv Tovarne verig v Lescah na Gorenjskem. —ič

VREME

VREMENSKA NAPOVED ZA NEDELJO: Pomoči dež, čez dan delno izboljšanje. — Temperatura ponoči 30 C, čez dan 120 C.

OBSODBA VOJNIH ZLOČINCEV IN MORILCEV AKTIVISTA KUŽNIKA

Na razpravi ljubljanskega okrognega sodišča v Novem mestu proti morilcem aktivista Kužnika je bila včeraj izrečena sodba. Strumbelj Miha in Zupančič Franc sta bila obsojena na smrt na vešalih, Uršič Alojz na dosmrtni odzvezni svobode. Strumbelj Slavko pa na 4 leta odzvezna prostosti s prisilnim delom. Podrobno poročilo o razpravi bomo prinesli v ponedeljek.

DELO ODBOROV GENERALNE SKUPSCINE OZN

Razprava o našem predlogu za ustanovitev stalne komisije za dobre usluge

Flushing Meadow, 10. nov. (Tanjug). Na večerajši dopoldanski seji je politični odbor Generalne skupščine sklenil z 39 glasovi proti 12 (7 delegacij se je vzdržalo glasovanja)...

Ob razložitvi predloga o ustanovitvi stalne komisije za dobre usluge je jugoslovanski delegat Vladimir Simić med drugim dejal, da ima Organizacija Združenih narodov sicer že dva organa...

pa bi pripomogel do tega, da bi se pri strankah pokazala volja do kompromisa in k odstranitvi napetega ozračja. Ta komisija za dobre usluge bi imela nalogo, stalno spremljati in pretresati vse mednarodne spore in sporna vprašanja...

Glede postopka bi se stalna komisija omejila samo na to, da omogoči stik med strankami in na dajanje nasvetov glede postopka, ne da bi se spuščala v bistvu vprašanja o rešitvi spora.

H koncu svojega govora je tov. Simić še enkrat poudaril, da bi s sprejetjem tega predloga.

- 1. ustanovili odgan, ki bi bil primeren za posredovanje;
2. omogočili sprtim strankam, neposredne razgovore in s tem, da se lotijo mirnega reševanja sporov in spornih vprašanj;
3. takšen način reševanja spornih vprašanj bi prepredil, da bi se zaradi njih zoostri mednarodni odnos.

Med splošno razpravo o jugoslovanskem predlogu za ustanovitev stalne komisije za dobre usluge sta na večerajši dopoldanski seji političnega odbora govorila delegata Libanona in Urugvajca. Libanonski delegat je najprej izjavil, da je njegova delegacija predložila interinmurnu odboru Generalne skupščine podoben predlog...

V Koreji v splošnem tatiše

Tokio, 10. nov. Po sporočilu štaba generala Mac Arthura ni bilo na severozahodnem delu korejske fronte že 4 dni večjih spopadov. Tudi prednje strani ameriških in južnokorejskih čet niso zdale na glavni severnokorejski sil, za katere računajo, da grade nove obrambne položaje za severno obalo reke Congcön, Britanske in ameriške patrulje so izvedle daleč poskusne akcije severno od reke Congcön...

bomb na mesto Sinuidžu, ki ga imajo za preskrbovalno središče severnokorejskih enot. To je tretji dan, odkar to mesto neprenehoma bombardirajo s težkimi rušilnimi in zažigalnimi bombami. Zeleniški in cestni most, ki veže Sinuidžu in Antung, mesto na drugi obali reke Jalu, je popolnoma porušen. Bombardirani so bili tudi mostovi na reki Jalu v mestih: Congson, Bombardirani so bili tudi mostovi na reki Jalu v mestih: Congson, Bombardirani so bili tudi mostovi na reki Jalu v mestih: Congson...

Acheson in Bevin se stripjata glede stališča do kitajskega vdora

London, 10. nov. (AFP). Britanski zunanji minister Bevin in ameriški zunanji minister Acheson sta se sporazumela o stališču, ki ga je treba zavzeti sprito vora kitajskih čet v Severno Korejo. Oba ministra sodita, da je treba Kitajsko opozoriti na nevarnost zaradi kitajskega posredovanja v Koreji in zamajiti, da bodo Združeni narodi spoštovali mejo med Korejo in Mandžurijo...

Bivši gestapovec učitelj na slovenski šoli na Koroškem

Celovec, 10. nov. (Tanjug). Koroške oblasti so imenovale za učitelja na dvojezični šoli v Sinca vesi bivšega gestapovca Huga Ibovnika. Ko so prišli nacisti na oblast v Avstriji, je bil Ibovnik nadzornik taborišča za slovenske izseljence iz Koroške v Frauenuaranu.

Maurice Thorez odpotoval v ZSSR na zdravljenje

Pariz, 10. nov. (Tanjug). Generalni sekretar KP Francije Maurice Thorez je odpotoval te dni v Sovjetsko zvezo na zdravljenje. Vlada ZSSR je večeraj poslala francoski vladi noto, v kateri prosi za dovoljenje, da bi se smelo spustiti v Franciji sovjetsko letalo, ki bo odpeljalo Thoreza v ZSSR. Francoska vlada je v to privolila.

Podražitev papirja v Italiji

Rim, 10. nov. Združenje časopisnih založnikov navaja težko stanje, v katerem so se znašli založniki zaradi naglo podražitve papirja. Združenje predlaga, naj se prepove izvoz papirja iz Italije. Messaggero piše, da italijanski tisk se nikdar ni bil v tako težkem položaju. Italijanski potrošniki plačujejo domači papir mnogo dražje kakor sranskoce firme, ki kupujejo v Italiji papir v velikih količinah.

Zahodnonemški proračun znaša 13 milijard mark

Frankfurt, 10. nov. Zahodnonemški finančni minister dr. Fritz Schäffer je predložil parlamentu osnutek proračuna za proračunsko leto 1951, ki določa izdatke in dohodek v skupnem znesku več kot 13 milijard zahodnonemških mark. Na redni proračun odpade več kot 12 milijard mark, ostanek pa na izredni proračun.

Pretežni del proračunskih izdatkov mora kriti okupacijske stroške, izdatke za pomoč beguncem in brezposelnim delavcem in za zgraditev stanovanjskih hiš. Na okupacijske stroške odpade 36%, za socialno pomoč več kot 40%, medtem ko znašajo stroški za državno administracijo in upravni aparat komaj 3,4% vseh proračunskih izdatkov.

nekaj vrstah

Berlin, 10. nov. (Reuter). Predstavniki zahodnonemške vlade v Berlinu je sporočili, da je od 1. januarja do 15. oktobra pobegnilo 115.000 ljudi iz Vzhodne v Zahodno Nemčijo. V to število so vsiete samo tiste osebe, ki so jih registrirali v zahodnonemskih prehodnih taboriščih za begunce.

Washington, 10. nov. Ameriško ministrstvo za zunanje zadeve je odklonilo vizum književniku Howardu Fastu in drugim osebam, ki so nameravale odpotovati na II. kongres pristave miru v Sheffieldu. Kakor poroča Reuter, je bilo v sporočilu o odklonitvi navedeno, da bi bilo to potovanje v nasprotju s koristmi vlade ZDA.

Washington, 10. nov. (Un. Pr.). Septembra se je povečal uvoz v ZDA na 857.750.000 dolarjev, medtem ko je imel avgusta vrednost 819.100.000 dolarjev. Od avgusta do septembra se je povečal izvoz od 761.400.000 dolarjev na 910.400.000 dolarjev. Do povečanja uvoza je prišlo predvsem zaradi uvažanja tekstilnih vlaken in tekstilnih izdelkov, do povečanja izvoza pa strojev in vozil.

Zadružni skladi in zadrage dobe 700 kmetijskih strojev

Dne 30. avgusta je zvezna vlada izdala izredno pomembno uredbo o ustanovitvi okrajnih skladov za mehanizacijo in kapitalno graditev v delovnih zadrugah. Z njo je bil napravljen nov korak v demokratizaciji našega socialističnega združništva, ker bodo zadrage odslej po svojih delegatih v okrajnem združnem svetu same odločale o najpomembnejših stvareh svojega razvoja in napredka.

Medtem ko se je združništvo v večini drugih republik takoj lotilo reorganizacije, je naše zadrage uredba zadržala sredi priprav za jesensko setev. Da ne bi motili teh priprav kakor tudi poteka setve, je bilo sklenjeno, da se bo pri nas reorganizacija izvedla šele po končani jesenski setvi. Z reorganizacijo preneha namreč delovati tudi kmetijska strojna služba, katere stroje prevzamejo delovne zadrage ali skladi. Tako so bili prvi zbori združnih delegatov, ki po posameznih okrajih sestavljajo združni svet nove vseh skladov, šele ob koncu preteklega leta domači papir mnogo dražje kakor sranskoce firme, ki kupujejo v Italiji papir v velikih količinah.

ali skladi za mehanizacijo prevzeli okoli 700 raznih kmetijskih strojev (traktorjev, njivskih in kroznih bran, kultivatorjev, sejalnic, sadilnikov za krompir, kosilnic, snopovoznikov, mlatic, izruvačev za krompir, silomere, selektorje, luščilnikov za koruzo, izruvačev repe, trosilcev umetnega gnojca, stiskalnic, stabilnih motorjev in elektromotorjev ter prikolice). V upravo združnih skladov ali združni predelajo tako vsi stroji bivših Ustrojev, razen težkih traktorjev gosencarjev, ki jih uporabljamo za riganje. Ti bodo ostali za sedaj še v republikih upravi, ker posamezni skladi še nimajo pogojev za njih popolno izkoriščanje. Razen skladov so 13 traktorjev dobila še državna posestva in večje ekonomije, 10 jih je pa rezerviranih za sklade, ki se bodo šele ustanovili. Pri dodeljevanju traktorjev je uprava za mehanizacijo upoštevala najprej potrebe, ki so jih zastopniki skladov predložili komisijam ministrstva za kmetijstvo. Nadalje pa je upoštevala tudi število združnih posestev in njihovo orno površino, ki se da orati s traktorji. Pri dodeljevanju drugih strojev pa je bil odločen značaj kmetijske proizvodnje okraja kakor tudi dejanske potrebe zadrage.

Razstava ob 400 letnici Jakoba Gallusa-Petelina

Ljubljana, 10. nov. V okviru tedna v proslavo 400-letnice Jakoba Gallusa-Petelina je bila danes odprta v mali filharmonični dvorani razstava Gallusovih del in bibliografije velikega skladatelja. V navzočnosti podpredsednika Prezidijskega LRS Franceta Bevka, pomočnika ministra za znanost in kulturo Ivana Bratka ter rektorja ljubljanske univerze dr. Antona Malika je razstavo s krajšim nagovorom odprl upravnik Slovenske filharmonije, skladatelj Lucijan Marija Škerjanc. Na okusno prirejani razstavi so prikazani dragoceni najstarejši tiskani originali Gallusovih skladb in njegovih velikih sodobnikov Orlanda Lassera ter Ciprijana Derore, poznejše zbirke in najnovejša izdaja. Kakor tudi razprave o poreku tega velikega slovenskega skladatelja 16. stoletja, ki si ga neupravičeno prisvajajo tudi Nemci pod imenom Handl.

Razstavo je organiziral odbor za počastitev 400-letnice rojstva Jakoba Gallusa-Petelina. V spomin te obletnice prireja Slovenska filharmonija. Glasbena matica iz Ljubljane in zbor Radia Zagreb v tem tednu več koncertov v Ljubljani, pozneje pa do Slovenske filharmonije nastopila z Gallusovim programom tudi v Zagrebu in Beogradu.

Uspehi protitrahomske akcije v Prekmurju

Ljudska oblast je sprejela v petletni plan tudi nalogo, da zatre trahom v Prekmurju. Po osvojitvi je bolehalo v Prekmurju okrog 8000 ljudi za nalezljivo očesno boleznijo trahomom. Danes lahko že vidimo lepe uspehe. Trahom bo v kratkem času v Prekmurju popolnoma odpravljen. Mladina je zavarovana pred novimi okužbami. Vsi stari primeri boleznih pa so in bodo pod stalnim zdravniškim nadzorstvom.

ženih vaseh ni lahko. Krajevni ljudski odbori imajo še vedno zdravstvene naloge za manj važne. Protitrahomske postaje pogosto ne morejo pravilno izvrševati svoje naloge samo zaradi pomanjkanja primernih prostorov. Tako ljudski odbor v Doležljovu (150 hišnih števil) še vedno ni našel prostora, v Bodoncih pa je odbor odzvel postaji najprej eno, potem še drugo sobo. Zdravstveno osebje mora delati zdaj v dvoranah, ki je pozimi sploh ne bo mogoče ogreti. Podobno je tudi v Vidoncih. Tu pošiljajo odgovorni ljudje okoli sto bolnikov rajši v nekaj kilometrov oddaljeno Gornjo Lendavo, kakor da bi preskrbeli ustrezen prostor.

Vso borbo proti trahomu vodi centralna protitrahomska postaja v Murski Soboti z zdravnikom specialistom. Razen te so stalne protitrahomske postaje še v Dolnji Lendavi in v petnajstih večjih vaseh. Takoj po osvojitvi seveda ni bilo tako. Med okupacijo se borbi proti trahomu ni posvečala nobena pažnja. Zato tudi ni bilo niti zdravstvenega osebja, niti protitrahomskih postaj. Leta 1946 so bili v Murski Soboti prirejeni prvi tečaj, ki so dali najbolj potrebni zdravstveni kader. Naslednje leto pa je bilo že vse Prekmurje prepreženo s protitrahomskimi postajami, v katerih se je začelo obvezno zdravljenje. Izvršen je bil tudi zdravstveni pregled vsega prebivalstva. Vsak bolnik pa se je moral podvreči zdravljenju.

Kljub tem težavam pa že vendar nad 80% bolnih zdravijo v protitrahomskih postajah. Protitrahomske sestre obiskujejo na domovih vse družine, kjer je kak član bolan za trahomom. S tem nadzorstvom nad vsemi člani družine se preprečuje nadaljnje širjenje bolezni. Tudi pri tem delu našetjo sestre še na številne težave, saj ni redko, da se ljudje skrivajo, ponekod pa na sestro celo naštevajo pse. Čeprav je v Prekmurju trahom v glavnem zatre, pa se še vedno vzgajajo novi kadri, ki bodo že v naprej preprečevali to nevarno bolezen. Protitrahomske sestre se pripravljajo na svoji bodoči poklic v protitrahomski postaji v Murski Soboti. D. H.

Razen obveznega zdravljenja pa je ljudska oblast prepovedala vsako izseljevanje iz Prekmurja brez zdravniškega potrdila. Prepoved izseljevanja velja še danes. Delo protitrahomskih sester po oku-

ZSSR naj dokaže, da resno misli sporazum

Washington, 10. nov. (Tanjug). Sprito predloga sovjetske vlade, naj se skliče konferenca Sveta zunanjih ministrov štirih veselij, ki bi obravnavala nemško vprašanje, je zunanji minister ZDA izjavil na večerajši tiskovni konferenci, da bo v primernem času odgovorila na sovjetsko noto, in da so ta vprašanja preserna, a bi jih smeli obravnavati preneglo.

udaril, da je Svet zunanjih ministrov že poleti leta 1949. razpravljaval o Nemčiji, vendar brez uspeha zaradi sovjetskega stališča. Ko se je dotaknil vprašanja sklenitve pogodbe z Avstrijo, je Acheson izjavil, da celo po tri leta trajajočih pogajanj ta pogodba še ni sklenjena, ker so sovjetski predstavniki vztrajali na tem, da bi med pogajanjmi proučevali nova in nesmiselna vprašanja.

Bilten zunanega ministrstva ZDA sporoča, da je Acheson izjavil, da je sovjetska vlada več kot 6 mesecev odlagala in naposled sploh ni odgovorila na ameriško noto od maja, ki poziva sovjetske oblasti v Vzhodni Nemčiji, naj razpuste znatne in močno oborožene polvojaške sile, formirane v vzhodni coni. Acheson je nadalje po-

Acheson je na koncu izjavil, da je Nemčija važno vprašanje in da bi razgovori med štirimi silami utegnili koristiti samo ob pogoju, če bi temeljili na dokazih iskrene želje po sporazumu, ki bi odpravil ali omilil nevarnost za svetovno varnost.

Atlee o potrebi ponovne oborožitve Velike Britanije

London, 10. nov. (Reuter). Predsednik britanske vlade Clement Atlee je imel danes govor o zunanjih politiki. Izjavil je, da je prvi smoter politike britanske vlade, kar najbolj razširiti dobre mednarodne odnose in delati za ohranitev miru. Ko je govoril o vprašanju udeležbe Nemčije v enotni zahodnoevropski vojski, je poudaril, da je treba po mnenju britanske vlade čimprej vzpostaviti učinkovito združenje in dobro poveljstvo zahodnoevropskih sil. Za-

hodna Nemčija bo ob ustreznem poročilu dala na razpolago svoje sile. Omenjajoče vprašanje Koreje, je Atlee izrazil željo britanske vlade, da bi se spopad v Koreji lokaliziral in uspešno končal, da bi se lahko lotili ustvarjanja združene in neodvisne Koreje.

Atlee je na koncu dejal, da mednarodni položaj vsiljuje potrebo ponovne oborožitve Britanije, kar je zlasti težavno sedaj, ko je tako malo upanja za obnovu britanskega gospodarstva.

Kitajske čete zasedle Laso

Kalimpong, 10. nov. (Reuter). Radio Peking poroča, da so v pretekli noči enote kitajske ljudske vojske vkorakale v Laso, prestolnico Tibeta. Ljudska vojska je napravila skoraj 1000 km dolg pohod po cesti Rivoš-Lusa, ki pelje skozi zasnežene planine, na nekaterih krajih do 5000 m visoke. Kitajci so tudi že l. 1910 zasedli Laso, prodirajoč iz vzhodnokitajskih obmejnih pokrajin. Dalaj lama je takrat pobegnil v Indijo.

Tibet prosi OZN za pomoč

New Delhi, 10. nov. (Reuter). Radjska postaja v New Delhiju je prinesla vest, da je tibetanska vlada poslala Organizaciji združenih narodov prošnjo za pomoč.

KULTURNI PABERKI

Tatjana Tolstoj. V Rimu je nedavno umrla, stara 84 let, hči Leva Tolstoja Tatjana Tolstoj Subotina. Napisala je med drugim dragocene spomine na Tolstojev umrt v Jasne Poljane in na njegovo smrt v Astapovem ter komentirala italijanski izdajo očetove izbrane proze z opombami. Ka kažejo, da je temeljito poznala veliko literarno zapuščino Leva Tolstoja.

za kinematografe, 30 milijard za sportsne prireditve in samo 6-7 milijard za knjige. Z neko anketo po Gallupovi metodi so dognali, da bere knjige 34% moških in 41% žensk, 70% prebranih knjig odpade na romane, 9% na življenjepis. 31% teh knjigi so si čitalci kupili, 49% izposodili. Največji odjem imajo v Italiji naslednje tri knjige: Artusijeve kuharske bukve, mala ilustrirana enciklopedija »Nuovo Melzi« in nova izdaja pred 60. leti izišle knjige E. de Amicisa »Cuore«.

Kaj berejo nemški delavci. Tovarniška knjižnica neke velike avtomobilske tovarne v Zahodni Nemčiji je imela lani 43.900 izposodb, ki so omejene na delavce in nameščence podjetja. Največ (26.668) odpade na romane in povesti, nato so mladinske knjige (7341), zatem potopisi (4980), veliko manj bero naravoslovne knjige (949), biografije (908) in tehnične knjige (499). Posebno priljubljeni so romani Ganghoferja, Kellerja, Gulbranssena, Hamsuma in Gunnarsona, v katerih se opisuje svobodno življenje v naravi. Izmed klasikov je najbolj čitan Goethe. Novi pisatelji imajo sorazmerno malo bralcev, največ še zahtevajo delavci Plivčev roman »Staljingrad«, zatem pa spise Wlecherta, Hesseja, Stefana Zweiga, Fr. Werfla, Galsworthija, Deepinga in P. Buckove. Iz politične literature bero nemški delavci najraje memoare, zlasti te, ki obravnavajo nedavne čase. Polozaj knjige v Italiji. Po največjih statističnih podatkih potrošijo Italijani na leto okrog 50 milijard lir

Največje povpraševanje po tujejezičnih knjigah je nedvomno v novi državi Izrael, kjer se je v zadnjih letih naselilo okrog 400.000 judovskih emigrantov iz raznih dežel. Ti kažejo prav nenavadno zanimanje za knjige in venomer pritiskejo na knjigarnarje, da jim naroče poleg angleških in francoskih knjig nemške, ruske, poljske, madžarske, romunske, bolgarske itd. Uvoz tujih knjig pa je zaradi deviznih težav zelo pčel. Nemško »Reclams« Univerzitetna, naši najstarejši generaciji dobro znano zbirko, so zopet obnovili. Sedaj izhaja v Stuttgartu. Anketo o čitanju knjig so priredili v Zahodni Nemčiji. Po tej anketi ne utegnejo brati knjig po poklicih (številka označuje odstotek teh, ki izvajajo, da nimajo časa za knjige): uradniki 4, rentniki 9,3, svobodni poklici 14,3, nameščenci 14,7, delavci 18,7, kmetje 34,6. Nobenega zanimanja za

literaturo pa nimajo: v svobodnih poklicih 16,7, pri nameščencih 30,5, pri samostojnih ljudeh 38,3, pri delavcih 50,9, pri rentnikih 56,5 in pri kmetih 70,6 odstotkov vseh vprašancev iz navedenih poklicev. Sovjetska velika enciklopedija (Boljšaja Sovjetskaja enciklopedija), ki je bila po 22-letnem delu leta 1947 dokončana, bo začela izhajati v drugi, popravljivi izdaji. Vanjo nameravajo vnesti najnovejša »dognanja« o ruskem primatu v raznih vedah in v tehnikah.

V Leningradu so izdali v nakladi 120.000 izvodov Hitlerjevo knjigo »Mein Kampf« v celotnem prevodu in sicer v študijske namene. Knjiga ni prišla v prosti prodajo, mervč se je razpečala po razdelilnikih. Tako piše nemška strokovna revija »Das Antiquariat«. Minister kot junak romana. Znanja angleška pisateljica Mary Borden, žena generala sira Edwarda Sparsa, je spisala roman »For the Record«, čigar junak je češkoslovaški zunanji minister Jan Masaryk. V njem obravnava posebno obširno ministrove tragično smrt, katere podrobnosti in ozadje so v Angliji dobro znani. Mesto San Remo v Italiji je razpisalo za novo dramsko delo nagrado v znesku 1.500.000 lir. Tekme za to nagrado so se lahko udeležili tudi tuji pisatelji. Novi Mezzofanti je švedski profesor Nils Magnus Holmer, ki predava na univerzi v Lundu. Mož govori in piše 200 jezikov in slovi kot poseben stro-

kovnjak v sanskrtu, indoevropskih in keltskih jezikih ter v slovenskih jezikih in narečjih. V zadnjem času se mnogo ukvarja z jeziki indijskih rodov. Pred leti je nalašč potoval v Panamo, da se je naučil jezika cunajskih Indijancev; pri tem je dognal, da je govorica tega plemena močno podobna jeziku praprebivalcev Ognjene dežele. Osemdesletni slikar Matisse, eden izmed slovečih francoskih modernistov, je nedavno prodal neko svojo sliko, predstavljajočo damo z modrim klobukom, za 1.750.000 frankov. Sliko je kupil ameriški diplomat Harriman, ki svoje darilo za dobrodeln ples v prid skladu za zatiranje otroške paralize v Franciji. Založniki v kapitalističnih deželah morajo uporabljati različne zvijače in reklamne ukane, če hočejo prodati knjige neznanim pisateljem. Tako se je neki založnik in knjigarnar v Manchesteru domislil načina, kako bo spravil med ljudi roman, ki mu je obeležal v skladišču: Razstavil je nekaj izvodov tega romana v izložbenem oknu in nad njimi tale napis: »Mlad milijonar se želi zaradi morebitne ženitve seznaniti z dekletom, ki bi imelo take lastnosti, kakor jih ima junakinja tega romana«. Se tisti dan je bila razprodana celotna naklada tega romana. Slovar tatinišne in rokovanjske, t. j. besedja in izrazja, ki ga rabijo zločinci raznih vrst na družabnem danju, je izšel v Angliji z naslovom »Dictionary of the Underworld«. 800 strani obsegajoča knjiga zajema tudi staro besedje te vrste, kolikor so ga našli v

sodnih aktih od 16. stoletja dalje in seveda sodobno zločinsko latovščino. Tajno govorico, s katero se sporazumevajo londonski žeparji, apsi in podobne žrtve neurejenih razmer in sistema kapitalističnega izkoriščanja.

OB NATEČAJU ZA SCENARIJE

Triglav-film je pred nekaj dnevi razpisal nagradni natečaj za scenarije kulturnih in dokumentarnih filmov, ki naj bi filmski tehniki primerno obdelali razne dogodke. Tako beremo v razpisu, naj pisatelji, ki se hočejo udeležiti natečaja, obdelajo v scenarijih spominsko obletnico OF s posebnim ozrom na čas izgradnje socializma v zadnjem letu petletke (3), kulturni jubilej 400-letnice obstoja slovenske knjige, Belo Krajino kot zibelko partizanstva in razne kulturne spomelnice, domačo obrt, življenje in delo prebivalstva v različnih krajih Slovenije. Rok za oddajo scenarijev je bil določen za 30. november 1950. Lepo je in prav, da posveča Triglav-film pozornost tem stvarim. Tudi je lepa zamisel, da bomo na naših kinematografskih platnih gledali življenje in delo ter občuje našega ljudstva. Vendar pa je pri vseh dobri volji, ki jo je pokazalo filmsko podjetje, treba nekaj pripomniti. Smo v zadnji polovici leta 1950. Natečaj je bil razpisan v začetku novembra, rok za oddajo pa je določen za 30. november. Natečaj razpisuje scenarij, ki naj ob 10-letnici OF prikaže »napore in uspehe naše vseljenske politične organizacije s posebnim ozrom na čas izgradnje socializma v zadnjem letu petletke«. Kako more pisec scenarija v novembru 1950 vedeti, kaj se bo zgodilo v letu 1951 in dati dogodkom in stvilkam »posebni ozir« in potrebno ilustracijo? Pisec takega scenarija bi bil nujno prisiljen, da pade v frazerstvo. Tak scenarij ne more biti podoba naših uspehov, tu so nujno potrebne

številke. Kje naj išta pisec scenarija vzame? Čudimo se besedilu takega natečaja in se sprašujemo, kako je moglo priti do tega. In razpis natečaja ni bil samo enkrat nerazumljiv, če že hote karkoli, temveč celo večkrat. Zakaj taka pomotav? Saj bo vsak, ki je razpis bral in gledal potem film, vedel, da je v filmu, ki bi moral biti zbir najzgodovnejših in najprejpriljubljenejših dokumentov, morda tudi v zadnjem letu Triglav-film na vsak način izpolnil svoj proizvodni načrt, naj bi v natečaju razpisal scenarij, ki naj zajame dosedanje delo in načrte v zadnjem letu petletke.

Pa tudi ob razpisu drugih scenarijev bi imel človek nekaj tehničnih pomislekov. Rok za oddajo je silno kratek. Komaj dober mesec. Vzemimo v pretres samo scenarij za proslavo 400-letnice slovenske knjige. Delo zahteva predvsem mnogo iskanja podatkov, zlasti še zgodovinskega slikovnega gradiva, ki bi približno tudi v zadnjem letu petletke obstoja slovenske knjige, Belo Krajino kot zibelko partizanstva in razne kulturne spomelnice, domačo obrt, življenje in delo prebivalstva v različnih krajih Slovenije. Rok za oddajo scenarijev je bil določen za 30. november 1950. Lepo je in prav, da posveča Triglav-film pozornost tem stvarim. Tudi je lepa zamisel, da bomo na naših kinematografskih platnih gledali življenje in delo ter občuje našega ljudstva. Vendar pa je pri vseh dobri volji, ki jo je pokazalo filmsko podjetje, treba nekaj pripomniti. Smo v zadnji polovici leta 1950. Natečaj je bil razpisan v začetku novembra, rok za oddajo pa je določen za 30. november. Natečaj razpisuje scenarij, ki naj ob 10-letnici OF prikaže »napore in uspehe naše vseljenske politične organizacije s posebnim ozrom na čas izgradnje socializma v zadnjem letu petletke«. Kako more pisec scenarija v novembru 1950 vedeti, kaj se bo zgodilo v letu 1951 in dati dogodkom in stvilkam »posebni ozir« in potrebno ilustracijo? Pisec takega scenarija bi bil nujno prisiljen, da pade v frazerstvo. Tak scenarij ne more biti podoba naših uspehov, tu so nujno potrebne

Praznik novoletne jelke se bliža

Vsak od nas se z veseljem in nekim posebnim intimnim občutkom spominja skozi vse življenje otroških praznikov, ki jih je doživljal kot otrok v krogu svojih najbližjih in najdražjih. Tedne smo jih pričakovali in se na njih pripravljali. Čeprav so bili pri veliki večini skromni, — ker so bile pač težke razmere, — so bili vendar lepi. Le grenek občutek jih je kvaril: da so bili naklonjeni samo nekaterim otrokom. Svojega bistva in cilja pa kljub temu niso zgrešili: bili so naši, otroški.

V težkih letih narodno osvobodilne vojne in prva leta po osvoboditvi nas je življenje zresnilo. Tako močno nas je zagrabilo, da smo včasih skoraj pozabili na otroke, čeprav smo se s svojim delom borili za njegovo lepše življenje. Na zunanje se kaže to kot nasprotje, kakor da bi se šele iskali. Karoli smo delali za otroke, vse od prireditve pa do ogromnih tovarn, je bilo sicer naše, a premalo otroško, vse dokler nismo pred tremi leti začeli pripravljati novoletne jelke.

pa vlijmo vsebino, ki bo toliko bolj bogata in pisana, kolikor globlje bomo o tem razmišljali v času priprav. In kako važno je razmišljati, postavim, o vsebini tega, kar bo povedal stariček

Mraz, Sneguljčica, ali katerakoli pravljica osebna. Le spomnimo se, kako smo nekoč sami z odprtimi usti poslušali hvalo in grajo, pa jih tudi upoštevali ter razmišljali o vsaki izrečeni

Dr. T. Sbrizaj:

TIBET IN ZUNANJI SVET

Novoletna jelka ima pri nas danes že nekaj svoje tradicije, da ne govorimo o obdaritvi otrok od posebnih prilikah, kar je že naša stara in lepa navada. Zato ni čudno, da so na seji starejšinskega sveta Zveze pionirjev že pred časom govorili o pripravah za veselo in sproščeno praznovanje tega otroškega praznika. Saj je že čas, ko se moramo resno lotiti dela, da bo praznik uspel.

Dosedanja praznovanja so nam pokazala dosti pozitivnega, pa tudi mnogo napak, ki jih lahko letos odpravimo, zato je prav, da spregovorimo nekaj besed o pripravah.

Zdi se mi, da bi morali najprej poudariti tole: vsi otroci so naši, zato imamo vsi pravico in dolžnost, da sodelujemo pri pripravah za otroški praznik-novoletno jelko. Zato ne smejo ostati priprave za ta praznik omejene, niti na posameznika, niti na to ali ono organizacijo, temveč naj bodo stvar vseh, ki ljubijo otroke in so s srcem in ljubeznijo pripravljivi sodelovati — od matere in očeta, preko družtev, tenoren in sindikatov do naše armade.

Do leta 1872 je bil Tibet, razen za Kitajsko, povsem zaprt dežela. Le redkim misionarjem in raziskovalcem se je posrečilo priti v Tibet. V letih 1872-73 je vlada takratne britanske kolonije Indije poskušala razviti trgovske odnose med Indijo in Tibetom. Kitajska cesarska vlada je spodbujala in privolila in dala britansko-indijski delegaciji potne liste. Po prihodu v deželo pa je kitajska vlada delegaciji očitala, da se spušta predaleč in je potne liste preklicala. Ker se je britansko-indijska delegacija umaknila, je videla tibetanska vlada v tem slabost Angležev in so zato tibetanski vojaški oddelki vdrli preko meje v obmejne indijske pokrajine. Po kratkih vojnih operacijah so jih Angleži zagnali nazaj.

Med tem se je za kulisami že razvijala borba za Tibet med angleškim in ruskim carskim imperijem, ki je privedla leta 1903 do vojnega spopada med Anglijo in Tibetom. Glavni akter te borbe je bil budistični svečenik Dorjev, po rodu Burjat iz ruske Sibirije. Prišel je leta 1880 v Laso, kjer se je vrnil med lame in kmalu zavel visok položaj. Postal je osební svetovalec Dalai-lame, katerega je prepričal da ima Anglija namen zavzeti Tibet in da je edini močnejši naravni zaščitnik Tibeta lahko samo carski Rusija. Se več, prepričal je tibetanskega vladarja, da bo mogoče dobiti ruskega carja in ruski narod, da zapustita pravoslavje in prestopita v budizem. Navdušeni Dalai-lama je hotel odpotovati z delegacijo kar naravnost karju v Petrograd, toda veliki svet Tsong-du je njegove predloge odklonil. Dalai-lama je nato želel vzpostaviti diplomatske stike s carsko Rusijo na ta način, da bi v Lasi stalno prebivala ruska misija pod vodstvom velikega kneza iz carske rodbine, kar pa je odklonil kitajski cesar.

Razjarjeni Dalai-lama si je zato privoščil nekaj vojaških izživanj ob meji med Indijo in Tibetom. Ko je tibetansko vojaštvo pobilo nekaj angleških državljanzov, je britansko-indijska vojska dne 7. julija 1903 prekorachla mejo in 3. avgusta 1904 vkorachala v Laso. Dalai-lama in za carja navdušeni svetovalec Dorjev sta pobegnila. Kitajski cesar je zahteval, naj se Dalai-lama vrne v svojo prestolnico in sklene mir, kar se je zgodilo.

Velika Britanija in carska Rusija sta nato sklenili 23. sept. 1907 pogodbo, s katero sta priznala nadoblast kitajskega cesarja nad Tibetom. Obe državi

besedi! Potem bomo razumeli, zakaj je tako važno, da temeljito razmislimo o vsebini, ki bo lahko mnogo pomagala pri našem vzgojnem prizadevanju.

Obdaritev, ki je bila morda doslej včasih prvotna, je drugotnega pomena. Otroka bo razveselil zavojček bombonov, jabolko in orehov prav tako kakor dragoceni darovi. Ob jelki in pravljici ga bo odložil ali pa stisnil med kolena in nanj pozabil. Zato ne bi bilo danes niti primerno, če bi v času občega varčevanja, potrato razmetavali. To ne pomeni, da bi odpravili obdarovanje, le razumno naj bo!

Otroški praznik novoletne jelke trka na naša srca. Če ga bomo hoteli izvesti dobro, moramo pričeti takoj s pripravami. V pripravljalne odbore pritegnimo vse ljudi, ki imajo voljo in veselje sodelovati potem bo tudi uspeh popoln. In še na nekaj ne pozabimo! Zapisal sem že, kako je naše otroške praznike grenilo, da so bili naklonjeni samo nekaterim otrokom. Na to bi hoteli opomniti vse, ki bodo pripravljali novoletno jelko. Da ne bodo — hote ali nehote — pozabili, da ne bi bilo niti socialistično, niti vredno državljanzov države, ki se bori za pravico in enakopravnost vseh narodov na svetu, če bi dopustili, da bi se tako razlikovanje tu ali tam obnovilo. Praznik novoletne jelke mora biti dan topliga in sproščenega veselja za vse naše otroke.

V. C.

Na pomembnejše srečanje naših nogometašev v letošnjem letu, poleg svetovnega prvenstva, je tekma z Anglijo, ki bo 22. t. m. v Londonu. Popolnoma razumljivo je torej, da je ta športna dogodek zdaj v središču pozornosti vse športne javnosti. Naše športno občinstvo za nam trenutno, kdo bo zastopal državno reprezentanco v Londonu. Izvršni odbor Nogometne zveze Jugoslavije je določil naslednje igralce:

Williams, Ramsey, Smith, Wright, Campion, Dickinson, Finney, Mannion, Millburn, Bally, Medley.

Po vsej verjetnosti bo to moštvo zastopalo barve svoje reprezentance tudi proti Jugoslaviji.

Jutri prvenstvena nog. tekma II. zvezne lige

VARDAR : ODRED

Začetek ob 14.30 na Stadionu ob Tyrševi cesti.

Brziloško nogometno moštvo Atletic Mineiro, ki gostuje v Evropi, je v Hamburgu premagal »Hamburger Sportverein« 4:0, v Bremenu pa ga je premagala domača ekipa Kerub 3:1.

Nemški igralec Herbert Klein iz Münchena je izboljšal za 7,10 sekunde evropski rekord v plavanju na 200 m prvo. To progo je preplaval v času 2:31,8. Hkrati je švedski prvak Rask preplaval isto progo v času 2:33,2 min.

V Milanu je domače moštvo FC Milano premagalo švicarsko moštvo Lugano 5:0 (3:0).

Določeni so nogometaši za tekmo proti Angliji

Na pomembnejše srečanje naših nogometašev v letošnjem letu, poleg svetovnega prvenstva, je tekma z Anglijo, ki bo 22. t. m. v Londonu. Popolnoma razumljivo je torej, da je ta športna dogodek zdaj v središču pozornosti vse športne javnosti. Naše športno občinstvo za nam trenutno, kdo bo zastopal državno reprezentanco v Londonu. Izvršni odbor Nogometne zveze Jugoslavije je določil naslednje igralce:

Williams, Ramsey, Smith, Wright, Campion, Dickinson, Finney, Mannion, Millburn, Bally, Medley.

Po vsej verjetnosti bo to moštvo zastopalo barve svoje reprezentance tudi proti Jugoslaviji.

Jutri prvenstvena nog. tekma II. zvezne lige

VARDAR : ODRED

Začetek ob 14.30 na Stadionu ob Tyrševi cesti.

Brziloško nogometno moštvo Atletic Mineiro, ki gostuje v Evropi, je v Hamburgu premagal »Hamburger Sportverein« 4:0, v Bremenu pa ga je premagala domača ekipa Kerub 3:1.

Nemški igralec Herbert Klein iz Münchena je izboljšal za 7,10 sekunde evropski rekord v plavanju na 200 m prvo. To progo je preplaval v času 2:31,8. Hkrati je švedski prvak Rask preplaval isto progo v času 2:33,2 min.

V Milanu je domače moštvo FC Milano premagalo švicarsko moštvo Lugano 5:0 (3:0).

Drobne zanimivosti

Obveščamo, da je prodaja smučil izključno samo na nakazila. Za specialne in terenske smučil bo izstavljala nakazila Šmarna gora, zveza Slovenije, za pionirski (mladinski) pa Teledovna zveza Slovenije. Nabava smučil bo omogočena le fizikalnim organizacijam in aktivom. — Slovenijaspot, Ljubljana, 2722-n.

Fizikalne in športne organizacije na Gorenjskem obveščamo, da so na Jesenicah odšel dalje redni zdravniški pregledi za športnike. Pravico do pregleda imajo člani vseh fizikalnih (teledovnih in športnih) organizacij in aktivov na Gorenjskem. Ordinar dr. Stanka Rosenstein vsak ponedeljek in četrtek od 15. do 18. na Jesenicah, Obrtniška ulica, Kadrovski dom. K pregledu je treba prineseti članske izkaznice (potrdila) in zdravstvene kartone. Mnogošte pregledne fizikalnih aktivov, sekcij, društev je treba javiti najmanj tri dni prej.

Atletični Enotnosti iz Ljubljane in Ključarja iz Celja bodo odigrali jutri prijateljsko nogometno tekmo v Celju. Začetek tekme bo ob 11.

Atletični atletične Železnarica, ki se pripravljajo za tekmovalce ob otvoritvi stadiona, bodo imeli v ponedeljek 13. novembra ob 19.30 v društveni pisarni obvezen sestanek.

V finalni nogometni tekmi za pokal ZSSR je Spartak premagal Dinamo 3:0 (2:0), s čimer je že četrtič osvojil prvo mesto.

Prihodnje svetovno prvenstvo v karkarji za moške bo leta 1954 v Sao Paulo, svetovno prvenstvo za ženske pa bo leta 1952 v Moskvi.

Naši drsalci in hokejisti na ledu pred novo sezono

V letošnji sezoni drsanja in hokeja na ledu bo več prireditev v državi in inozemstvu, kjer bodo sodelovali naši najboljši tekmovalci. Prvenstvo države v hokeju na ledu bo po novem sistemu. Finalni del tega tekmovanja bo v Zagrebu od 19. do 21. januarja 1951. Po državnem prvenstvu bo tudi četverboj Beograd-Zagreb-Ljubljana-Novl Sad. Prvenstvo v umetnem drsanju pa bo v Novem Sadu 24. in 25. januarja 1951.

Naši tekmovalci se bodo udeležili svetovnega prvenstva v hokeju na ledu. Vsa moštva, ki bodo sodelovala na tekmovanju, bodo razdeljena v dve skupini. V prvi skupini bodo tekmovala moštva, ki so dosegla v zadnjih svetovnih prvenstvih v Stockholm in Londonu v finalni tekmovalni najmanj 2 točki. Jugoslavija bo igrala v drugi skupini skupaj s Francijo, Belgijo, Italijo, Finsko, Nizozemsko, Dansko in Avstrijo.

Naš drsalci pri Palme-Lajovic bo odšel verjetno na tekmovalce za evropsko prvenstvo.

Jutri prvenstvo Slovenije posameznikov v kegljanju

Stirnjast najboljših posameznikov iz Ljubljane, Maribora, Celja, Brezice, Trzinča, Litije, ki so se plasirali v polfinalu, se bo jutri borilo na kegljišču Slovenskega poročevalca od 10. do 21. dalje za naslov prvaka Slovenije. Lansoletni prvak Slovenije Bogo Gomolj bo branil naslov prvaka kot 15. tekmovalce. Trije neproplansirani igralci imajo pravico udležbe na državnem prvenstvu, ki bo v Ljubljani na kegljišču KK Ilirija 26. t. m.

Tom Finney, član angleške reprezentance

30.000 funtov šterlingov je plačal angleški klub Sunderland za vodjo napada Forda, ki ga je prodal londonski klub Aston Villa. To je rekordna vsota denarja, ki jo to v Angliji kdaj koli izplačali za kakšnega igralca.

Jutri bo I. republiško predvojaško tekmovanje izvidniških motoriziranih patrol

V Tednu tehnike, ki se je pričel 5. t. m., si je Avto-moto Zveza Slovenije zadala nalogo ne samo okrepiti svoje organizacije, temveč tudi seznaniti svoje članstvo s sodobnimi tehničnimi sredstvi motorizacije, s katero razpolaga naša Armada, ter pripraviti same vozače za posebne naloge in akcije v okviru poltreb Armade zavedajoč se, da bo s tem največ doprinesla dvigu obrambne moči naših narodov.

V tem cilju je Zveza organizirala sektorska motorizirana predvojaška tekmovanja v obliki izvidniških motoriziranih patrol že na dan samega pričetka Tedna tehnike in sicer v treh okrajih, in sicer v Ljubljani, Novem mestu, Kranju, Idriji ter v edinicah Ljudske milice. Vsa ta tekmovanja so doživela velik uspeh in zainteresirala za to novo, letos prvič izvajano tekmovanje ne samo članstvo Avto-moto društev, temveč tudi široko javnost in s tem dosegla svoj cilj: izkoristiti ne samo stroje, temveč tudi usposobljeni člane Avto-moto društev za vojaške akcije.

Posamezna društva iz teh krajev so posiala na sektorska tekmovanja po eno borbeno edinic, tako imenovane »trojke« na motornih vozilih, in sicer za kolektivno puško s petimi naboji ter opremljeno s 25 kg težkimi vojaškimi nahrbtniki. Naloga take trojke so bile: prevoziti določeno progo dolžine ca. 10 km v odrejenem času s pomočjo zemljevida (start in cilj je trojka lahko usgovorila le v istem trenutku, ko je dobila v roke ta zemljevid); na tej progi izvršiti zadane vojaške akcije.

Ureja uredniški odbor. Odgovorni urednik Gene Kranj. Uredništvo in uprava, Ljubljana, Anafjeva ulica 3, telefon 55-2 do 55-25, telefon uprave za ljubljane naročnike 38-96, za naročnike izven Ljubljane 38-32, telefon oglaševalne oddelke 38-96. Tekoči račun pri Narodni banki, Ljubljana 601-90321-0. Tiskarna »Slovenskega poročevalca« v Ljubljani. — Poštna plačana v gotovini. — Četrtniška naročnina 135 din, polletna 270 din. Izhaja vsak dan razen ob nedeljah in praznikih.

Teden tehnike v poljanskem okraju

Kakor vsa podjetja v Sloveniji, tako so se tudi nekatera podjetja v poljanskem okraju dobro pripravila na Teden tehnike. Tako so n. pr. v Konjicah imeli v nedeljo zvečer improviziran napad na Konjice, pri katerem je sodelovalo okoli 200 mladincev, članov Ljudske tehnike, strelskih družin in fizikalnikov. Prav tako so izvedli gasilske vaje v Tovarni usnja. V nekaterih ostalih podjetjih so imeli vrsto predavanj, katera je obiskalo nad 450 delavcev.

S temi uspehi pa se v poljanskem okraju nikakor ne morejo zadovoljiti. Se čela vrsta podjetij v Tednu tehnike ni ukrenila ničesar. Tako je n. pr. direktor tovarne kovanega orožja v Zrečah ves čas sprejel navodila in študijski material za razna predavanja, ki ga je pošiljal okrajni odbor Ljudske tehnike, nazadnje pa je zaklenil vse skupaj v pisano mizo in odšel na dopust. Ta primer pa ni osamljen. Če bi se odgovorni ljudje v podjetjih zavedali, kako velikega pomena je tehnika za naše gospodarstvo, se taki primeri ne bi več ponavljali.

M. H.

Ureja uredniški odbor. Odgovorni urednik Gene Kranj. Uredništvo in uprava, Ljubljana, Anafjeva ulica 3, telefon 55-2 do 55-25, telefon uprave za ljubljane naročnike 38-96, za naročnike izven Ljubljane 38-32, telefon oglaševalne oddelke 38-96. Tekoči račun pri Narodni banki, Ljubljana 601-90321-0. Tiskarna »Slovenskega poročevalca« v Ljubljani. — Poštna plačana v gotovini. — Četrtniška naročnina 135 din, polletna 270 din. Izhaja vsak dan razen ob nedeljah in praznikih.

Ivo Pirkovič: Bilo je pod Gorjanci ZMAGOVITI POHOD UPORNIKOV

Fašistom je prišla pomoč iz Metlike šele, ko se je storil dan. Polovila je nekaj vaščanov, vas pa popalila vso, razen tistih dveh hiš, v katerih so bili fašisti. Čeprav napad partizanom ni uspel, je sovražnika vendarle prepričal in moralno strl, da ni vojaško nič več štel.

Kakor drugod, je fašistična vojska po napadu upornikov tudi na Hrastu računala le, kako bi se iz nenehne nevarnosti izmotala. To je hotela storiti v jeseni, ko je okupatorja na njegovih nevarnih sprednjih položajih začela zamenjavati bela garda in so se Italijani povsod umikali v varnejše zaledje. Tako so fašisti v novemburu izpraznili tudi Hrast in se umaknili k belim oddelkom na Suhor. Tu pa jih je zadnje dni meseca zatekel silovit partizanski napad in jih z Vasiljevičevu belo posadko vred docela uničil.

Hrast in Suhor ni sovražnik pozneje nikoli več pozikoval zasesti. Svobodni svet novomeške kotline se je strnil z osvobodeno deželo Bele krajine in ju sovražnik posihmal nj nikoli več razdržil.

Tudi v prostoru med Novim mestom in Metliko je bil vojaški položaj sovražnika tedaj že potel tako obupen, da se je okupator lahko nadejal pomoči in rešitve le od velike ofenzive, ki bi si postavila nalogo deželo očistiti upornikov.

V skopih besedah poizkusim očrtati naposled še vrsto dogodkov, ki nam bodo pojasnili, kako se je osvobajal sovražnika levi breg Krke, od Novega mesta, pa tja doil, do nove nemške meje pri Zameškem in Koprivniku; kako je zasijala svoboda hmeljniškim dninarjem in trebelskim

kmetom, kako vinčarjem veselih goric Trške gore in obih Vinjih vrhov z Belo cervkijo ter šmarškimi topilmi vreli ob vznožju. V teh krajih v času prvega upora in nastajanja »partizanske republike« ni bilo velikih borb, kakor so bile one na Ostrcu, v Vrhpolju, na Ratežu, v Rožnem dolu, pri Zajcu in na Hrastu. Partizani so v teh krajih postajali gospodar dežele na dokaj miren način.

Trška gora je videla prve upornike, osemnajst po številu, spomladaj, devetnajstega marca, ko jih je iz kočevskih šolskih taborišč pripeljal domačin iz St. Petra, Drago Florjančič. Pri božjepotni cervkvi na gori so napravili zborovanje in zbranim ljudem oznanili vstajo zoper fašističnega okupatorja. Zasedli pa so Trško goro partizani v prvi polovici maja, ko je po velikem zborovanju na Blatnem klancu, kjer so preuredili ves ustroj partizanske vojske tretje grupe odredov, prišel v te kraje s svojo četo Ribničan Tekavec Filip-Gasper, star partizan s Travnogore. Prva pot jim je bila v St. Peter, v dolini na Mali cesti, da so napravili konec okupatorjevi oblasti v teh krajih. Zaprl so postjo, uradniku pa naročili, naj gre v mesto povedat Italijanom, kaj se je zgodilo. Na bajnoškem posestvu, ki ga je za Hitlerjevo stvar vneti Germ izročil laški »Emonin«, družbi za gospodarsko osvajanje slovenske zemlje, in se sam izselil v Rajh, so laškega upravnika razorožili in poglani v mesto.

Sredi maja so trškogorski uporniki pri Krovnem ustavili pošni avtobus, ki so ga Italijani še vedno vsak dan pošiljali skozi St. Peter v Belo cervko in Skočjan. V njem so zalotili tri ali morda štiri okupatorjeve ogledalce, ki so nedavno tega prišli iz Trsta in svoje prave namene skrivali za uniforme mlajubnih gasilcev. Eden od njih, mlad in visok človek, s katerim smo imeli več v mestu slabe izkušnje, je planil v valove zelene Krke, poskušajo jo preplavati. Vendar ni nihče od njih utekel. Pri enem partizani niso našli orožja. V prvem drenju je

bil svojo pištolo skrivaj porinil v jervas kmetici, ki se je vračala s trga v mestu in se doma ni mogla načuditi, na kakšen božji način je prišla do orožja.

Pisana vojska upornikov pa je tisti dan pridobila novo vrsto uniform, obleko laških gasilcev, ki je do takrat še ni bilo videti v partizanskih vrstah.

Italijani, ki so zatrjevali, da so uporniki zajeli samo dva gasilca, od katerih da je bil le eden pravi Italijan, so se šele čez tri dni odločili za bojno pohod zoper predzno aribellet, ki so se tako nesramno osabnostjo postavili po robu velikemu cesarstvu. Če jim ni, pustolovcem, se nihče povedal, kaj je veliki Rim storil z uporniki Senusi, katerih kosti se belljo v atrijskih puscavah vroce Libije, pa bi se morali spomniti vsaj tega, kako drago so svojo divjaško trgoglavost plačali nepokorni abesinski rodovi, ki so se prav tako nesramno otepalii sladkega jarma zahodne omike in civilizacije, ki srečni Evropi tako bujno kipi iz rimskega pravira že tretje tisočletje, odkar je bilo namreč v kajnovskem grehu bratobornu spoceto večno mesto. Tudi temu majhnemu in osabnemu ljudstvu bo očitno treba s silo vbiti v trde glave vero v plemenite nagibe, ki so privedli izomikanega tučja v deželo. Se mu ni mar svetina in cerkvena gosposka za to veliko dejanje že posebej zahvaliti?

Devetnajstega maja je šla po mestu govorica, da ne sme ves dan nihče zapustiti svojega doma. Po Ločenski cesti je odhajala proti St. Petru velika vojska. Okoli devete ure sta nas preleteli dve letali, ki sta nosili na krilih laška znamenja. Krožili sta nad Mirno pečjo in Trško goro, nato pa smo čuli grmenje bombardiranja pri Hmeljniku, ali morda nekoliko bolj na desno, proti Trški gori. Naštel sem dvanajst silovitih eksplozij. Eno od obeh letal se je nato vrnilo nad mesto in krožilo čisto nizko mimo naših oken.

O kakih borbah s partizani tisti dan pa nismo čuli ničesar.

V Smarjetih že prej ni bilo Italijanov in so tja hoteli patrolje karabinerjev iz Skočjana. Nekega majskega dne je stopil v trgovino partizan s pripravljeno puško v rok- kah in si kupil tobaka. Skočjanski karabinerji so novico o tem slišali in od takrat ni nobena njihova patrolja več prišla v šmarške kraje. Toplice doletjskih kmetov so bile poceni osvobodene.

Karabinerji so zasedli tudi Otočec na Krki, starodavni grad nekdanj slavnih Villandrov in plemenitih Lenkovičev. ki so v protifrškem obrambnem pasu doline gradova lomili butanje prekipajočega osmanskega sveta in o moči katerih govore nemože se danes kameniti vitezi v temnem hodniku cerkve franciskanskih menihov v Novem mestu. Sivo zidovje gradu, ki ga branijo stirje kameniti stolpi, proti katerim same puške ne opravijo mnogo več kot so včasih puščičarji, leži na malem otociču sredi temnozelenega Krke. Grad so pred davnimi stoletji sezidali v resnici na bregu reke, pozneje, v nevarnih časih, pa so speljali okoli njega del Krke, da se je grad spremenil v otok. Vanj vodita z vsakega brega reke ozka tesna mostiča, ki ju je prav lahko braniti iz strešnih in grajskih zidov, ki so včasih služile branilcem zoper napadajočce nevernike. Zadnji gospodar gradu, Karl Margheri-Villavencza, ki ga je poslednja iz rodu grofov Margheri di Comandana posinovila in so mu kmetje zato vzdeli ime »grofiča«, je že pred propadom stare države vodil v kraju skrivno sovražnikovo peto kolono in zarotniški kulturnob, o čemer smo bili dobro poučeni, ter zato pozneje pred ljudsko nejevoljo pobegnili čez mejo. Spomin na njegova poznejša grozodejstva — kako je dal svojega nekdanjega tlačana-upornika povoziti s težkim kamionom in vreči v Savo; kako se je kot fotografa udeležil obešanja ljudi po železnih ograjah v Novem mestu; kako je s Kotevarji s Posavja ropal po sentjernejski dolini — v krajih pod Gorjanci in ob Krki ne do kmalu ugasnil.

Opombe: v. Sliokan.